

pa se bodo zatekali na zdravljenje v tujino. Tak pristop, ki še zdaleč ni značilen samo za zdravstvo, nas ne vodi v družbo razvitih nacij.

Kaj bo morala storiti Slovenija, da bo njen sistem zdravstvenega varstva vzdržal korak s tistim v razvitem svetu? Najprej bo morala nemudoma in nedvoumno določiti glavne prioritete sistema. Tisto na prvem mestu lahko predvidimo: to bo z mednarodnimi standardi primerljiva izvedbena raven zdravstvenega varstva in njegova splošna dostopnost. Če bomo sprejeli trditev, da zaradi svoje majhnosti ne moremo razviti slehernega segmenta zdravstvenega sistema, bo naša dolžnost, da razvijemo učinkovit sistem prevzemanja iz sveta vsega tistega, kar bi nam samim pomenilo izgubo časa ter materialnih in kadrovskih potencialov. Hkrati moramo razvijati posamezne izbrane vrhunske strokovne storitve in podpirati mednarodno uspešne raziskovalne skupine. Naša ambicija namreč mora biti, da v svetovno zakladnico znanja prispevamo tistih nekaj delcev promil lastnih odkritij, postopkov in inovacij, ki jih glede na svojo velikost tudi lahko. Samo ob uresničenju vseh teh ciljev bomo lahko stali v poravnani vrsti z drugimi razvitimi deželami. Vzdrževanje mednarodnih standardov zdravstvenega varstva pa ne pomeni samo utrjevanje mednarodnega položaja in vloge države Slovenije, temveč tudi boj za uspešno in nebolečo vključitev regije Slovenije v prihodnjo združeno Evropo.

Lojze
Lebič,
skladatelj

Premagovanje naše zgodovinske nemoči

Vprašanje: Veljate za zelo rahločutnega umetnika. Med tistimi, ki vas поблиže poznamo, prevladuje mnenje, da vam daje glasba dovolj smisla in zadoščenja za »normalno« počutje v življenju. V zadnjem letu pa ste presenetili z javnim prizadevanjem, ki se včasih preveša že v boj za ustreznejše kulturne razmere v slovenskem prostoru. Zdaj, ko smo, vsaj kar zadeva skrb za lastno življenje, morda bolj neodvisni, kot si sami predstavljamo, so vaši pogledi na naš kulturni jutri najbrž še bolj izraziti kot doslej. Kako se kot glasbenik, kot kulturni delavec, počutite v današnji in v kakšnem položaju se vidite v jutrišnji Sloveniji?

*

Ustvarjalec potrebuje samoto. Ne kot izolacijo, marveč kot koncentracijo. Močan ni po svojem javnem angažmaju, ampak po tem, koliko je radikalen do svoje umetnosti. Tako je mogoče v utečenih okoljih, kjer kulturne uprave skrbijo za možnosti, društva in združenja usklajujejo delovanje strok, uredniki in založniki posredujejo, poustvarjalci izvajajo, ustvarjalci ustvarjajo.

Ker pri nas vsaj v glasbi take urejenosti ni, morajo ustvarjalci skladatelji večino opraviti sami, vreči na tehtnico svoje ime in se zavzeti za »ustreznejše kulturne razmere«. V jedru današnje osamosvojitve je volja slovenskih razumnikov, posebej literatov. Povojne literarne revije so pravi zaklad

politične budnosti in civilnega poguma. Mene pa je spodbudilo še nekaj drugega. Trojno pričakovanje: da se bo po demokratičnih spremembah razbremenil (deblokiral) zavrt svet slovenske glasbe; da bo nova kulturna uprava glasbeno bolj poznavalska in bolj razumevajoča za pomen te umetnosti v današnjem svetu (načrtovali smo Svetovne glasbene dneve); da bodo novi ljudje na odgovornih mestih storili vse, da se v javno kulturno občestvo pritegnejo tisti, ki so se prej iz najrazličnejših vzrokov odmaknili.

Kulturno umetniška sfera je dočakala nov čas moralno izčiščena, sicer ne bi bila v jedru demokratičnih sprememb. Prepričan sem, da je bil njen večinski del (takrat, ko so n.pr. ustanavljali Slovenski kulturni zbor) pripravljen okrepiti vladne kulturniške pozicije v obliki ekspertnih skupin, svetovalnih in drugih odborov. Samostojna Slovenija in osamosvojitev sta bili takrat za kulturnike samoumevna prihodnost, ki je terjala takojšen močan nastop kulture tako doma kot v svetu. Zakaj je kulturna uprava spregledala in zavrnila to evropsko zrelost? Po nepotrebnem žugala z estetskimi prstom? Namesto povezujočega programa ponudila šarm meščanskega kot kompromis z višjim in prikupnost domačijskega kot konsenz z nižjim? Vse to je prehitro spet zaostriilo kritično in skeptično držo slovenskih ustvarjalcev. Nasploh pa v dilemi med umetnikovo ezoteričnostjo in javnim nastopanjem spoštujem tiste, ki zaradi temeljnih življenjskih odločitev ostajajo samo v svojem ustvarjalnem svetu, če zato tudi veliko ustvarijo. Manj me prepričajo drugi, ki molčijo, ko je treba spregovoriti, ker se bojijo za svojo čistost. So časi v življenju, ko si lahko lahkomišeln, potem pa je z leti le treba sprejeti tudi odgovornosti. Ni težko živeti s stvarmi, ki jih imaš rad, ki so idealne. Težje je izpostaviti se pred ljudmi takrat, kadar je umetnost v stiski in ogrožena. Umetniško delo zame ne korenini le v estetsko formalnem, ampak tudi v eksistencialni globini etičnega; s Hölderlinom »Uči se umetnosti v življenju in življenja v umetniškem delu. Če boš videl prav eno, bo prav tudi drugo.« In Hölderlin se je, ko je prišel njegov čas, znal modro umakniti v svoj samotni stolp ob Neckarju.

V zvezi s slovensko glasbo čutim globok nemir. Če jo primerjam s književostjo, glasbenikom svoji umetnosti med nami ni uspelo ustvariti opredeljenega družbeno zgodovinskega položaja: ne v smislu artizma (kompozicijskega mojstrstva), ne kot politikum in ne kot blažilo ob družbenih nesrečah, kar vse literatura in jezik sta. Poreče kdo, da je glasba zato srečna umetnost. Pa je le žrtev čudnega paradoksa. Njena abstraktnost največkrat ni blizu oblasti, to pa ji zagotavlja visoko stopnjo svobode. Ker pa zaradi tega nima družbeno kritične vloge, je za večino oblasti nepomembna. Nerač zapisem; slovenska glasba brez premišljenih sprememb na veliko mestih ni kos zahtevam v samostojni Sloveniji. Kaj je bilo nazadnje o naši glasbi napisano zunaj naših meja? Koliko informativnih publikacij poslanih v svet? Koliko pojasnil in pozivov za pomoč ob nedavni agresiji? Moramo spoznati, da utečeni abonmajski pogoni ne pričajo o slovenski glasbeni kulturi, kvečjemu o naši kultiviranosti: tuj dirigent, tuj solist, tuje orodje, mi smo samo izvajalci in plačniki. Potujoči muzikanti v medkulturnem supermarketu prodajajo samo sebe.

Ustvarjalnost je najvišji zakon kulture, ki v senci samo tradicionalnih institucionalnih kolosov ne more uspevati. Še vedno močno jedro utrjenih povezav včerašnjih ljudi (zakaj jih je nova kulturna uprava prevzela) ne kaže pripravljenosti na tehnološki ali programski razvoj (ustanovitev elektroakustičnega studia, glasbeno računalniškega centra, naročanja novih del

etc.). Veliko bi lahko pomagali naši ugledni svetovljani: Vinko Globokar in Janez Matičič v Franciji, Igor Ozim v Nemčiji, Peter Velikonja v Ameriki ali Božidar Kos v Avstraliji. Jih je kdo povabil kot mednarodne svetovalce? Prek njih in še mnogih drugih slovenski glasbi ni potrebna evropeizacija – smo že svet.

Vse stike in predstavnštva v mednarodnih organizacijah si mora naša glasba vzpostaviti nanovo. Ni nevarnosti, da bi »slovensko konstanto« izničile prehitre komunikacije, pač pa, da bomo po osamosvojitvi od njih povsem odrezani: od Zagrebškega bienala, Tribune v Opatiji, Musikprotokolla v Gradcu, Heksagonale, Mittelfesta in drugih pomembnih projektov, usmerjenih v tretje tisočletje, kot so Erazem in podobni. Društvo slovenskih skladateljev bo končno moralo po vzoru pisateljskega prevzeti vodilno vlogo v svoji stroki, Akademija za glasbo pa se kakovostno preobraziti v pomemben konservatorij med Dunajem in Benetkami. Med nami ali okoli nas ni več rezervnih, še neizkoriščenih nadarjenih družbenih slojev, kot je to nekoč bil podeželski, kmečki, ki je v stiski zagotavljal zdrav vir vedno novih ustvarjalnih ljudi. Odslej smo vsi del ostro izpostavljene odgovornosti in usode.

»Življenje ničesar ne daje zastoj, vsemu, kar sprejme človek (ali narod) od usode, je naskrivaj določena cena.«

S samostojnostjo bo prostor, na katerem živimo, zaostril bližino nekaterih zgodovinsko težko pomirljivih ločnic, hkrati pa z njo pridobivamo samozavesten občutek, da prvič premagujemo svojo zgodovinsko nemoč. Svet in sebe smo že sposobni opazovati iz zadostne razdalje. Nenehno opredeljevanje našega položaja v njem bo odslej tudi razlaga nas samih.

Ljubljana, 5. 8. 1991. DSIM

Gospodarska politika med DA in NE

Dr. Jože
Mencinger,
ekonomist

Vprašanje: *Kratkotrajna vojna z orožjem je za nami, prestali smo jo častno in uspešno. Poznavalci razmer, pa tudi v najširši javnosti je tak občutek, ugotavljajo, da smo že stopili v ekonomsko vojno, pravzaprav nam je takšna vojna vsiljena: jugoslovanskega trga ni več, tuji kapital previdno čaka, kako se bomo znašli prav na ekonomskem področju. Bili ste prvo leto po volitvah prvi mož slovenske ekonomske politike, potem ste se umaknili. Kako gledate nanjo zdaj, čeprav od zunaj? Kot Mencinger ste še zmerom ves v slovenski ekonomski politiki. Za kaj bi se morali v naslednjih mesecih prizadevati, česa se ogibati?*

*

Zdajšnja gospodarska kriza in zmanjševanje produkcije je še naprej le posledica propada stabilizacijskega programa, tega, da delimo »YU poli-